

УДК 141.155 572 130.121

Н. В. Грищенко
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціально-економічних дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ

НОМО INFORMATICUS: ЕВОЛЮЦІЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Філософія ХХ ст. блискуче проблематизувала людину, поставила під сумнів цінність «людського, занадто людського», залучила людину до процесу психоаналізу, рукотворного вдосконалення, роз-люднення з метою о-при-люднення чи над-люднення. Сучасна філософія, змальовуючи образ людини, рясніє характеристиками: Homo erectus, Homo sapiens, Homo faber, Homo politicus, Homo sociologicus, Homo metaphysicus, Homo religiosus, Homo loquens, Homo grammaticus, Homo ludens, Homo symbolicus, Homo excentricus, Homo synertologicus. Для фіксації специфічних ознак людини, яка вступила в «еру знань, інформації та комунікації», до вищезазначених характеристик додається ще одна – Homo informaticus. Сьогодні людина живе й формується в суспільстві, у якому інформація стала головним і доступним ресурсом, цінністю, капіталом. Основним же джерелом отримання інформації, способом зв'язку зі світом, посередником у формуванні культури є засоби масової інформації. Вони створюють принципово нове середовище перебування сучасної людини – своєрідний інформаційний моносвіт, особливу «інфосферу», наділену рисами глобальності. Реальність постає єдиним безкінечним текстом, а життєсвіт людини – світом, створеним інформацією. Як пристосовується людина до такого світу, які зміни він привносить у людську природу? Ці питання все більш непокоять дослідників. Окреслити найсуттєвіші зміни людської природи в умовах інформаційного суспільства має на меті й автор статті.

Про інформаційне суспільство і його вплив на людину написано немало. Під різними кутами зору проблему досліджували З. Бауман, Т.-Х. Еріксен, М. Кастельс, Н. Луман, М. Маклюен, А. Машгалер, Е. Морен, Н. Миронова, У. Тоффлер і багато інших. Однак, на думку автора, сучасна антропология досить часто переносить акцент із розгляду людини, якою вона є, на людину, якою вона може чи має бути. Отож не дивно, що вектори філософських досліджень спрямовуються до «пост», «мета», «транс» чи «над»-людини. Проте образ людини майбутнього багато в чому визначається її теперішнім.

Перш ніж міркувати про еволюцію людини в умовах інформаційного суспільства, варто визначитись із вихідним розумінням терміна «природа людини». Справа в тому, що у філософській літературі часто вживають два паралельних поняття: природа людини і її сутність. Інколи ці терміни розмежовують, говорячи, що за своєю природою людина є біосоціальною істотою, а за сутністю – соціальною. А іноді їх наближують за змістом, розрізняючи переважно в акцентах. Тоді природа людини висвітлюється в подвійному сенсі: як натура, тобто біологічна фактура, а також як сутність людини – щось головне, визначальне в цій натурі. Тобто, ідеться про те, що стосовно людини не потрібно розривати поняття «природа» і «сутність» так, аби перше стосувалось тільки біології людини, а друге – тільки її соціального виміру. «Людина – це природня, природня й водночас надприродна істота, вона змушена харчуватися із джерела живої фізичної природи, але вона народжена культурою і її характерною відмінністю є культура, мислення й свідомість», – пише французький дослідник Едгар Морен [5, с. 38]. Він переконаний, що виникнення культури зумовлене біологією людини й культура є ключем до розуміння людської природи. У суто антропологічному сенсі людська природа окремого індивіда від самого початку є культурно оформленою. Упродовж тривалого доведення людського індивіда до його антропологічної довершеності (як в онтогенезі, так і у філогенезі) культура органічно

вростає в природну тілесність людини, упредметнюється в ній і входить у її натуру. У чистому вигляді в людини немає нічого «некультурного», починаючи з її тілесності й закінчуючи ментально-емоційним змістом. Наша «природа» формується в результаті розвитку людини в специфічній історичній культурі, зумовлюється тими змінами, які там відбуваються. Отже, як змінюється культура і як ці зміни позначаються на природі людини?

Відомий канадський дослідник М. Маклюен запропонував аналіз культурного розвитку людства, виділивши в ньому чотири епохи: ера племінних спільнот, ера освіти, ера друкування книг та ера електронних засобів комунікації. М. Маклюен переконує, що перехід від однієї ери до іншої відбувається тоді, коли технології комунікації досягають певного рівня розвитку. Вирішальними нововведеннями, що вплинули на спосіб життя людини, на думку вченого, є фонетичний алфавіт, преса й телеграф. Саме ці досягнення зумовили зміну способу передавання інформації, а разом із ним і людської природи.

Носієм інформації в європейській культурі традиційно була книга. Інформація, яку вона поширювала, була писемною. Текст книги, оснований на лінійному письмі, є логічно послідовним, чітко впорядкованим, концептуально цілісним – твердим («что написано пером, не вырубиш топором»). Логіка і структура друкованого тексту сформувала й особливий тип культури, який вирізнявся пануванням системної лінійності. «Друкований текст навчив людей організувати всі інші види власної діяльності на основі принципу систематичної лінійності» [4, с. 248]. Саме завдячуючи цьому принципові, людству вдалось усього за кілька століть здійснити колосальний науково-технічний поступ і перейти з епохи Середньовіччя в Новий час. Є підстави вважати, що книга стала своєрідним інструментом формування раціонального мислення. Саме культура книги, уважає М. Маклюен, дала змогу систематично використовувати принцип сегментації, у результаті чого з'явилося «прикладне» знання, а за ним і практичні технології. Прикметно, що не тільки пізнання, а й усе життя вибудовувалось у координатах причинно-наслідкових зв'язків: кожна подія породжувалась попередньою та зумовлювала наступну. З. Бауман порівнював життя людини в такому світі з паломництвом, так як паломники завжди знаходили тверду опору в стійкості світу, яким мандрували. «Світ паломників ... повинен бути впорядкованим, детермінованим, передбачуваним, надійним, крім того, він має бути таким світом, де сліди добре відбиваються, так що пройдені маршрути і записи про них залишаються в цілісності й надійності» [1].

Досягнення науково-технічного прогресу спричинили появу іншого світу – мінливого, швидкоплинного, «рідинного». На зміну вербальним способам передавання інформації приходять аудіовізуальні. Застосування електронних засобів масової комунікації, особливо телебачення, комп'ютерів, замінює матеріальні носії текстів – вони не лише писемні, а й «екранні». На зміну «книжковій» культурі приходить «екранна». Лінійне письмо (лінійний текст) поступається місцем системі екранних зображень. Можливості комунікації, обмежені в попередній культурі простором і часом, значно розширюються. Сучаснику, замість паломництва, що потребує фізичних і моральних зусиль, пропонується туристична подорож, під час якої він може отримати найрізноманітніші, але розрізнені та поверхові враження. Сучасна людина по-новому сприймає, пізнає, розуміє світ, який суттєво і швидко змінює і в якому так само швидко змінюється вона сама. І темпи цих

змін прискорюються. У «доінформаційну епоху» індивід, котрий мислить і відчуває, змінювався повільно, причому настільки повільно, що здавалось, що «всі зміни (пов'язані, наприклад, із вихованням, освітою, становленням особистості, посиленням і згасанням прагнень та емоцій тощо) відбувалися з одним і тим самим суб'єктом, який зберігав самототожність». Але якщо зміни відбуваються занадто швидко і швидкість їх невинно зростає, то прискорюються зміни й людської особистості, а «Я», котре видавалося субстанційним, у цьому швидкому потоці змін виявляє свою функціональну природу. К. Ясперс, називаючи сучасну епоху «століттям техніки», пише: «Лише в масштабі світової історії стає зрозумілим, які глибокі зміни, підготовлені протягом двох останніх століть, відбулися в наш час; зміни, які за своїми наслідками незрівнянні ні з чим, що нам відомо з історії минулих п'яти тисячоліть» [9, с. 99]. Світ змінюється, а разом із ним змінюється й сама людина. Ці зміни відбуваються в різних сферах і на різних рівнях існування людини – фізіологічному, психологічному, соціальному. Еволюція триває.

Людину інформаційної епохи Ж. Бодріяр порівнював з Протеем – героєм грецької міфології, який завжди, як тільки наشوухувався на якусь перешкоду, змінював власну форму. Сучасна людина чимось на нього схожа: адаптуючись до обставин, вона змушена змінювати місце проживання, роботу, сім'ю, навіть власну зовнішність. З. Бауман наголошує на явищі постійної трансгресії людини, індивідуальності, «... яка може існувати лише у вигляді незакінченого проекту». Цьому повсякчас сприяє невинний потік інформації, перетворюючи сучасну людину в «ретранслятора повідомлень», «інтерактивну істоту», що «реагує», «гіперактивну особистість» тощо. Сучасний формат засобів масової комунікації пропонує інформацію у вигляді коротких модульних спалахів – новин, фрагментів фільмів, передач, що постійно перериваються рекламою. Ці модульні спалахи інформації мають короткотривалу, мозаїчну форму. Усе це не піддається класифікації, тому що суспільна думка та наукова рефлексія не встигають осмислювати все нові виклики і явища в просторі культури. Тобто, інформаційні потоки мають текучу, розрізнену форму, що не дає змоги вчасно й ґрунтовно операционалізувати категоріальну базу цих явищ, а отже, і правильно прогнозувати перспективи їхнього подальшого розвитку. Споживачі інформації не можуть запозичувати готові моделі реальності, а вимушені самі конструювати їх. Такий спосіб споживання інформації формує специфічне її сприйняття – «зепінг», коли шляхом безупинного перемикавання каналів TV (або Інтернету) утворюється новий образ, що складається з уривків інформації та уламок вражень. Такий образ не потребує підключення уявлення, рефлексії; за такого сприйняття весь час відбувається «перезавантаження» інформації, коли спершу побачене практично без часового розриву втрачає своє значення, тобто застаріває. Т.Х. Еріксен, досліджуючи вплив інформаційного суспільства на людину, наголошує на «тиранії моменту», коли безперервний потік інформації заповнює все життя, перетворюючи його в серію перезавантажених епізодів без «до» та «після» [8, с. 179]. Віртуальна культура надає безмежні можливості конструювання як ігрової діяльності, так і самої людини завдяки мінливості, багатозначності, симуляції. Довільний вибір будь-якого комплексу параметрів розширює ментальну топологію людини. Особистість презентує себе в якості свого персонажу у віртуальному світі, а віртуальна культура стає загальною соціокультурною практикою суб'єкта, породжуючи множинність соціокультурних світів і моделей суб'єктивності. Відбувається своєрідна модифікація людської свідомості, що змінює психологічні якості особистості. Індивідуальна свідомість, пограплюючи в інформаційний світ, виявляється неначе в залі кривих дзеркал, стіни, підлога і стеля якої відображають один одного й зовнішні впливи настільки химерно, нескінченно та різноманітно, що позбавляють

спостерігача почуття реальності. Людина починає співвідносити себе вже не з реальністю, а переважно (і в цьому полягає якісна відмінність інформаційного світу від звичайної ситуації) з домінуючими в її оточенні думками про цю реальність. Тобто, життєвий світ людини перетворюється в гіперреальність, своєрідну поверховість симулякрів, що демонструють гру в реальність і створюють віртуальний світ із властивою йому ризоматичністю, театралізацією, ігровою іронічністю. Сучасні дослідники фіксують появу «синдрому Трумена» чи «синдрому XXI ст.», пов'язуючи його з уявленнями людини про те, що вона, подібно головному героєві фільму Пітера Віра «Шоу Трумена», грає роль у світовому реаліті-шоу, де все її оточення – це актори й декорації, а події, що відбуваються, кимось вигадані. Життя перетворюється в калейдоскоп образів, набір ролей, ініційованих свідомістю людини під впливом мас-медіа. Власне, нові інформаційно-комунікативні технології кардинально перетворюють реалію буття сучасної людини, а прискорені темпи соціокультурних змін ускладнюють можливість адекватної адаптації та їх усвідомлення. Таку суперечливість життя в епоху невизначеності З. Бауман виражає за допомогою метафори «ріднина сучасності», що означає пластичний, звільнений від будь-яких бар'єрів світ, який порівнюється з рідиною, яка, на відміну від твердих тіл, легко набирає форму, але неспроможна її зберегти. Зокрема, атрибутами світу проголошуються пластичність, усепроникність, швидкоплинність, рідинність, що є надзвичайно складними для розуміння, а тому проривають межі будь-якого контролю. Тому постсучасність у своїй прискореній мінливості й виявляється рідинною сучасністю, незрозумілою та некерованою. Мобільність орієнтації, новий спосіб засвоєння швидкоплинного середовища стають для людини важливим аспектом її існування й, можливо, питанням її виживання. Особистість нового типу повинна бути інформаційно адаптованою, включеною до інформаційних процесів, адекватно сприймати інформацію та налаштовуватись на ефективне її використання у своїй діяльності. Крім того, близько 80% інформації (принаймні так вважає А. Бергер) сучасна людина отримує за допомогою зору. Це безпосередньо позначається на особливостях мислення – свідомість у цій ситуації спирається більшою мірою на емоційне, а не інтелектуальне осягнення ідеї, а «домінування логічного мислення замінюється домінуванням мислення емоційно-міфологічного» [2, с. 58]. На трансформаційні процеси свідомості вчені звернули увагу наприкінці минулого століття. Досліджуючи соціодинаміку культури, А. Моль звернув увагу на те, що «екран понять», наданий людині сучасною культурою для проєкції власного сприйняття зовнішнього світу, нагадує «пучок волокон», з'єднаних довільно. Постійний тиск неупорядкованої інформації на свідомість людини призводить до її «розщеплення». Таку свідомість Е. Тоффлер називає «кліповою» (англійське слово «clip», від якого походить назва, означає вирізку (з газети), уривок (із фільму), відрізок). У роботі «Третя хвиля» філософ зазначає, що кліпова свідомість «стає основною формою сприйняття дійсності ... і єдино можливим рішенням стає збирати світ наосліп, особливо найзабавніші його черепки» [7, с. 356]. Кліпова свідомість є своєрідною захисною реакцією організму на шквал розрізненої інформації, що повсякчас тисне на людину. Під цим тиском формується «кліпове мислення» – мислення миттєвого сприйняття, сприйняття «тут і тепер», що характеризується фрагментарністю інформаційного потоку, алогічністю, відсутністю цілісної картини сприйняття оточення. Через те що процес осмислення інформаційного простору стає все більш обтяжливим, людина фокусує свою увагу на зовнішній стороні подій, на «обкладинці», формі, а не на сутності. Сучасна людина в процесі сприйняття інформації не налаштовується на «хвилю автора», а сприймає її за допомогою різних технічних прийомів: відстежити «теги», зафіксувати «лін-

ки», урахувати «лайки». Та й сама мова користувача Інтернету суттєво відрізняється від традиційної української (чи то російської) мови. Сьогодні вже створено спеціальні словники, де, крім аббревіатур і специфічного сленгу, розміщується й список спеціальних символів (так званих «смайликів»), що відображають психічний стан людини. Досить широкого розповсюдження в мережі набуло також використання акронімів – своєрідних символічних скорочень цілих фраз і речень (напр., pls – please (будь ласка). До того ж багато акронімів записується без голосних букв. Якщо звернути увагу на саму мову, а не форму її подання, то можна побачити, що вона з роками набула таких ознак, як стислість, розірваність висловлювань, відсутність чітких, структурованих, закінчених діалогів чи смислових одиниць. Діалог в Інтернеті нагадує своєрідний «смісловий вінегрет», який зазвичай пов'язували з дитячим спілкуванням і вважали наслідком синкретичного й паралогічного мислення. Мовленнєві трансформації вплинули на мислення людини, адже ці два процеси тісно між собою пов'язані. Іще Ф. де Сосюр, досліджуючи зв'язок мови з мисленням, зауважував: «Мову можна порівняти з аркушем паперу. Думка – це її лицева сторона, а звук – зворотна; не можна розрізати лицеву сторону, не розрізавши й зворотну. Так і в мові не можна відокремити ні думку від звуку, ні звук від думки; цього можна досягти лише шляхом абстракції» [6, с. 145]. Понятійне мислення перестало відігравати вирішальну роль у сучасному світі. Лінійне, бінарне мислення замінюється нелінійним. Нині людина все частіше мислить яскравими образами, брендами, рекламними текстами, не маючи цілісної картини. Емоційний образ, зафіксований зором, схоплюється свідомістю краще та легше, а сам процес не потребує особливого інтелектуального напруження. Аналізуючи цей процес міфологізації свідомості в інформаційну епоху, П. Бергер і Т. Луман доходять висновку, що в «мережевому середовищі» схеми типізації, які впорядковують контакти людини в повсякденному спілкуванні, утрачають індивідуальний зміст. Межі типізації, яка набуває анонімності, гранично розширюються й наділяються при цьому міфологічним змістом. Анонімність породжує вигадку, яка втілюється в «аватарах» – іменах-масках, які надають людині можливість набувати нової самоідентичності, відмовляючись від даних природою статі, віку, раси, етнічності й здобутих у культурі ціннісної системи моделей соціальної взаємодії, професії, захоплень [2, с. 59].

Інтернет породив не тільки нові форми спілкування, а й своєрідні «віртуальні спільноти», які часто переносять сленгові вирази в реальне життя. Отже, вплив Інтернету відчувають не тільки його користувачі, а й культура загалом.

Процес адаптації людини до нових умов існування відбувається й на зміні мовних метафор: коли люди винайшли механічні годинники, то щодо себе почали говорити, що їхній мозок працює «як годинник». Сьогодні все частіше доводиться чути, що він працює «як комп'ютер». Утім зміни відбуваються на багато глибшому рівні, ніж мовні метафори. Інститут фізики НАН України (відділ молекулярної фотоелектроніки) й Український інститут екології людини впродовж багатьох років проводили різні дослідження стосовно впливу комп'ютерів на організм людини. Аналіз отриманих даних засвідчує, що вже після 30-хвилинної роботи за комп'ютером відбуваються значні зміни в біоенергетиці людини: зниження загальної біоенергетики коливається в межах 20–50%. Найбільш значного впливу зазнає нервова система користувача ПК, зокрема судини головного мозку (30–40%), а також шийний сегмент симпатичної нервової системи (25–35%) [3]. Ці та інші зміни, що відбуваються в організмі людини під впливом інформаційних технологій, позначаються й на її біологічній природі. Ще донедавна серед філософів і науковців домінувала думка про те, що відтоді, коли наші предки від пристосування своєї тілесної природи до кожної суттєвої зміни довкілля перейшли до перетворення

навколишнього світу шляхом застосування техніки, їх біологічна еволюція припинилася. Однак сьогодні такі висновки не є домінуючими. Учені все частіше схиляються до думки, що в певних формах біологічна природа людини змінюється. Серед напрямів еволюції найчастіше виділяють такі:

- «акселерацію» – людство поступово «росте». Якщо 50 років тому середній зріст людини був 160 сантиметрів, то зараз на 5 сантиметрів більше. Приблизно на кілограм збільшилась і середня маса людського тіла. У підлітків зміни ще більш помітні: сучасний підліток на 3–5 сантиметрів вищий, ніж його одноліток 1930-х років;
- «брахікефалізацію» – розширення голови, що засвідчує збільшення випадків появи людей зі сферичним черепом, хоч це й не стосується зміни обличчя;
- «траціалізацію» – стоншення черепної коробки;
- удосконалення мозку: збільшення швидкості реакцій, зростання стресостійкості тощо.

Ці напрями еволюції переважно стосуються мозку людини та безпосередньо залежать від зростання інформаційного потоку, а значить, і його тиску на людину. Можливо, відбуваються й інші еволюційні зміни в організмі людини, особливо за рахунок екологічних факторів, які згубно впливають на здоров'я людей, як-то: забруднення води, ґрунту й атмосфери, теплове й радіаційне забруднення, електромагнітне випромінювання тощо. Однак повну картину еволюції сучасної людини в умовах інформаційного суспільства можна скласти лише після довготривалих, масштабних і ретельних досліджень.

Швидкий розвиток інформаційних технологій другої половини ХХ ст. призвів не лише до змін засобів комунікації, а й до виникнення нових видів розумової діяльності. Унаслідок збільшення хаотичного потоку інформації людям доводиться трансформувати свої когнітивні стратегії і встигати обробляти більшу кількість інформації за коротший проміжок часу. Під тиском інформаційного потоку змінюється свідомість людини, її мова, процес мислення. Змінюється й біологічна природа людини: відбувається стоншення черепної коробки, її розширення, удосконалення мозку. Однак до цього часу не визначено обсяг і характер змін, привнесених у людську природу інформаційним суспільством, не з'ясовано всі особливості й напрями еволюції сучасної людини, не встановлено критерії еволюції. І таких проблемних аспектів багато. Вони потребують подальших комплексних досліджень і наукового прогнозування.

Література

1. Бауман З. От паломника к туристу / З. Бауман // Социологический журнал. – 1995. – № 4. – С. 133–154. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jour.isras.ru/index.php/socjour/article/viewFile/218/219>.
2. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман ; пер. Е. Руткевич. – М. : Медиум, 1995. – 323 с.
3. Влияние компьютера на биоэнергетику организма [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://uiec.org.ua/ru/magnitnaya-ekologiya/issledovaniya-zaschityi-organizma-detey.html>.
4. Маклюэн М. Галактика Гутенберга. Становление человека печатающего / М. Маклюэн ; пер. с англ. А. Юдина. – М. : Фонд «Мир» ; Академический Проект, 2005. – 496 с.
5. Морен Э. К пропасти? / Э. Морен ; пер. с франц. Г. Наумовой. – СПб. : Алетейя, 2011. – 136 с.
6. Соссюр де Ф. Труды по языкознанию / Ф. де Соссюр ; пер. с франц. под ред. А.А. Холодовича. – М. : Прогресс, 1977. – 696 с.
7. Тоффлер Е. Третья волна / Е. Тоффлер ; пер. с англ. А. Свса. – К. : Вид. дім «Весвіт», 2000. – 452 с.
8. Эриксен Т.Х. Тирания момента. Время в эпоху информации / Т.Х. Эриксен ; пер. с норвеж. Е.С. Рачинской, М.Э. Кубки, А.К. Юченковой и др. – М. : Весь Мир, 2003. – 208 с.
9. Ясперс К. Смысл и назначение истории : сборник / К. Ясперс ; пер. с нем. ; вступ. ст. П.П. Гайдено, коммент. В.Н. Катасонова. – 2-е изд. – М. : Республика, 1994. – 527 с.

Анотація

Грищенко Н. В. Homo informaticus: еволюція людини в умовах інформаційного суспільства. – Стаття.

У статті аналізуються найсуттєвіші зміни людської природи, викликані швидким розвитком інформаційних технологій і появою віртуальної реальності. Акцент зроблено на взаємній зумовленості змін: змінюючи культуру, людина змінюється сама. Адаптуючись до нових умов існування, люди змушені трансформувати свої когнітивні стратегії й встигати обробляти більшу кількість інформації за коротший проміжок часу. Лінійне, бінарне мислення замінюється нелінійним. Сьогодні людина все частіше мислить яскравими образами, брендами, рекламними текстами, не маючи цілісної картини. Під тиском інформаційного потоку змінюється свідомість людини, її мова, процес мислення, психологічні якості особистості. Але зміни відбуваються не тільки на психологічному та соціальному рівнях. Ці зміни значно глибші й торкаються біологічної природи людини. Окреслено найсуттєвіші напрями еволюції людської фактури, як-то: стоншення черепної коробки, її розширення, удосконалення мозку. На підставі аналізу змін у житті людини визначено й напрями змін її комплексної природи.

Ключові слова: інформатизація, людина інформаційного суспільства, природа людини, еволюція.

Аннотация

Грищенко Н. В. Homo informaticus: эволюция человека в условиях информационного общества. – Статья.

В статье анализируются наиболее существенные изменения природы человека, обусловленные стремительным развитием информационных технологий и виртуализацией социально-информационного пространства. Акцент делается на взаимной обусловленности изменений: изменяя культуру, человек изменяется сам. Адаптируясь к новым условиям существования, человек вынужден трансформировать свои когнитивные стратегии и успевать обрабатывать все возрастающие потоки информации. Линейное, бинарное мышление вытесняется нелинейным. Современный человек все чаще

мыслит красочными образами, брендами, рекламными текстами, не имея целостной картины. Под давлением информационного потока изменяется сознание человека, его речь, процесс мышления, психологические качества личности. Но изменения происходят не только на психологическом и социальном уровнях. Данные изменения гораздо глубже и касаются биологической природы человека. Проанализированы некоторые направления эволюции человеческой фактуры, такие как утоньшение черепной коробки, её расширение, усовершенствование мозга. На основании анализа изменений, происходящих в культуре, определены и изменения комплексной природы человека.

Ключевые слова: информатизация, человек информационного общества, природа человека, эволюция.

Summary

Grishchenko N. V. Homo informaticus: the evolution of man in the conditions of information society. – Article.

The article analyzes the most significant change in the nature of man, due to the rapid development of information technology and virtualization socially-information space. The emphasis is on the interdependence of change: changing culture, man changes himself. Adapting to new conditions of existence, man has to transform his or her cognitive strategy and time to handle the increasing flow of information. Linear, binary thinking is displaced in a nonlinear fashion. Modern man often thinks colorful images, brands, advertising texts without having the complete picture. Under pressure information flow changes consciousness of the person, his speech, thought process, psychological qualities of personality. But changes are happening not only on psychological and social levels. These changes are much deeper and relate to the biological nature of man. The article analyzes some trends of the evolution of human textures, such as purified of the cranium, expansion, improvement of the brain. Based on the analysis of changes in the culture, defined and complex changes of human nature.

Keywords: informatization, person of an information society, human nature, evolution.